

Tark Kodanik

WWW.GRYNE.EE

GRÜÜNE

Eestimaa Roheliste häälekandja
TARGA KODANIKU VÄLJAANNE

UUS ENERGIA

N° 1 (17) • 2010

LOE LÄBI JA ANNA SÖBRALE

TARK KODANIK

- Võtab juhtimisotsused enda kätte
- Teeb loomult arukaid asju, mis on ühiskonna hüvanguks ja edenemiseks vajalikud
- Lööb kaasa omavalitsuse arendamisel
- Toetab otsedemokraatiat ja arukat planeerimist

KUI DEMOKRAATLIK ON EESTI POLITILINE KULTUUR?

Poliitiline kultuur on ühiskonniti erinev, kuid samas aja jooksul arenev protsess, arutleb EER Saaremaa piirkonna esinaine Alvi Rand – lk 2

AKADEMIKUST MÜÜGIMEES...

Riigikogu liige Valdur Lahtvee kummutab müüti tuumaenergia odavusest – lk 3

RENOVEERIDA VÕI RAISATA, SELLES ON KÜSIMUS

TTÜ teadur Katrin Idla kirjutab, kuidas energiasäästlik kodu säästab tulevikus nii inimeste raha, aega kui ka tervist – lk 5

PUHTA EESTI NIMEL

Rajades uusi kaevusid, tuleks kohe mõelda ka reoveele, kirjutab EER Viljandi piirkonna juht Peep Tobreluts – lk 7

KILEKOTIDEMOKRAATIA KITUSEKS

EER volikogu juhataja Andres Siplane kutsub üles vältima „ökozuhhat“ – lk 8

SAAGE TUTTAVAKS:

Intervjuu taaskasutaja Merle Vinnaliga – lk 8

2010 on biodiversiteedi aasta

ALEKSEI LOTMAN

RK Maaelukomisjoni aseesimees, ENPA keskkonna, maaelu ja regionaalasjade komisjoni esimees

Bioloogilise mitmekesisuse aasta on paraku pigem järelemõtlemise kui pidutsemise aeg. Kui juba mõni aeg tagasi lepiti kokku, et 2010 on pühendatud bioloogilisele mitmekesisusele, siis lähtuti selleks aastaks seatud eesmärgist: peatada bioloogilise mitmekesisuse allakäik. Paraku pole see meil õnnestunud.

Siiski pole see mitte põhjus asutamiseks, vaid meie strateegiate ülevaatamiseks. On ju ilmne, et inimese põhjustatud bioloogilise mitmekesisuse kadu tuleb peatada nii ruttu kui võimalik. Ebaõnnestumine võib tähendada tõsist küsimärki inimkonna säilimise kohal. Kui ei õnnestunud täita täna, tuleb valida realistlik tähtaeg lähitulevikuks. Kas aastaks 2020 on võimalik peatada elurikkuse häving?

Siiski ei piisa lihtsalt aastanumbri vahetamisest, edu pandiks on bioloogilise mitmekesisuse kao põhjuste tõsine analüüs. Selles suhtes on väga oluline, et üha rohkem tegeldakse kahe peamise inimtekkelise globaalse keskkonnamure – bioloogilise mitmekesisuse kadu ja kliimamuutuse – omavaheliste keeruliste seostega. Kahe konventsiooni, mis nende kahe probleemiga tegelemiseks Rio de Janeiro 1992 alla kirjutati, ekspertrühmad töötavad koos aina enam. Märjalade päev, mida tähistatakse maailma vanima looduskaitselepe – Ramsari konventsioon märjalade kaitseks – oli sel aastal pühendatud märjalade elurikkuse ja kliimamuutuse seostele. Euroopa keske looduskaitselepe – Euroopa Nõukogu egiidi all sõlmitud Berni konventsioon – eksperdid tegelevad järjest rohkem kliimamuutuse ja meie elurikkuse seostega. Ja loomulikult on mul hea meel, et Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee keskkonna-, põllumajanduse ja regioonide komisjonis on valminud aruanne bioloogilise mitmekesisuse ja kliimamuutuste seostest.

»Rohepesu»

On ju need kaks probleemivaldkonda omavahel väga mitmel viisil seotud. Alates ürgmetsade hävitamisest, märjalade kuivendamisest ja põliste rohumaade üleskündmisest fossiilkütuste kaevandamise ja põletamiseni – tegevusi, millega inimkond hävitab elurikkust ja mõjutab samas ka kliimat, on väga erinevaid. Teame sedagi, et inimtekkeline kliimamuutus on ise tänapäeval oluliseks ohuks bioloogilisele mitmekesisusele, mõelgem kasvõi jääkarude elupaikade sulamisele. Samas on maastikulise ja bioloogilise mitmekesisuse häving oluliseks teguriks, mis vähendab

Meie käpalised on seotud ekstensiivselt majandatud niitudega. Pildil kärbesõis.

biosfääri vastupanuvõimet kliimamuutusele. Seega on ilmne, et nende kahe probleemiga tuleb tegelda koordineeritult.

Paraku on väga tihti lood sootuks teisiti. Üks halvemaid näiteid on õlipalmiistanduste suurepinnaline rajamine raadatavate vihmametsade asemele Malaisias ja Indoneesias. Esiteks on sellel katastroofilised tagajärjed elurikkusele, hävitades viimased allesjäänud orangutanide, ninasarvikute ja teiste vihmametsaasukate elupaigad. Teiseks on sellel katastroofilised tagajärjed vihmametsarahvaste viimastele säilinud küladele. Ja kolmandaks – tegemist on väga viletsa kliimapoliitikaga, sest vihmametsa hävinguga vabaneb atmosfääri rohkem süsinikku, kui nafta asendamisel palmiõliga hoitakse kokku paljude aastatega. Kehvalt koordineeritud rahvusvaheline poliitika avab seega ukseid kõige selgemalt „rohepesule“.

Niitmine on hädavajalik

Kuid ka kodus Euroopas on asju, mida peaks pigem häbenema. Kui rajame tuuleparke kohtadesse, kus need põhjustavad märkimisväärselt lindude ja nahkhiirte suremust või arendame hüdroenergeetikat viisil, mis viib lõhilaste asurkondade hävingule, pole meil küll millegi üle uhkust tunda. Ka kodus asjaajamises vajame senisest hoopis paremat koordineerimist.

Vahel on lahendused suhteliselt lihtsad – näiteks kui hoidume tuuleparke rajades olulisematest lindude rändeteedest eemale. Kuid väärtuslike loodusala ja perspektiivsete taastuenergia arenduste ruumiline lahushoidmine on vaid osa lahendusest ja võib mõnel juhul isegi olla vale lähenemine. Üheks oluliseks näiteks on rohumaade võimalik kasutamine biokütuste tootmiseks. Nägin hiljuti strateegiapaberit, kus kiiduväärt kaavatus säästa kõrge loodusväärtusega rohumaad intensiivsest biokütuste tootmisest on viinud täiesti vale tulemuseni: soovitakse sätestada täielik keeld kõrge mitmekesisusega rohumaade kasutamiseks biokütuste tootmisel.

Seejuures on jäetud arvestamata, et enamus meie kõrge loodusväärtusega rohumaadest on pool-looduslikud ja ilma karjatamise või niitmise kasvatav need lihtsalt kinni. Seega on karjatamise või niitmise jätkamine hädavajalik nende alade säilitamiseks. Täna sel päeval kasutatakse vaid väikest osa pool-looduslikest rohumaadest karjamaade või loomasööda tootmisel kasutatavate heinamaadena. Seega on biokütuste tootmine neil aladel niidetud heinast üks perspektiivne viis pool-looduslike koosluste hooldamiseks. Seda lähene mist on aktiivselt arendanud mitmed olulised keskkonnaorganisatsioonid ja on juba olemas edukaid pilootprojekte.

Olen seetõttu uhke, et minu koduvallavalla keskuse Lihula keskkatlamaja töötab esimest talve Matsalu märgalalt niidetud heinal. Selline taastuva energia kasutamine on mitte üksnes kooskõlas looduse mõistliku kasutamisega, vaid ka ääretult oluline väärtuslike luhakoosluste säilimiseks.

Optimismi sisendavadki sellised kohapealsed edulood. Suudame peatada elurikkuse hävingu ja saada jagu kliimakriisist vaid juhul, kui suudame töösse rakendada säästva looduskasutuse põhimõtted lähtudes nii globaalsete suundumuste analüüsist kui ka kohalike edulugude sünteesist.

foto: Peeter Viisak

Läänemere gaasijuhe sünnib protestide taustal

PEEP MARDISTE
EER Tartu piirkonna juht

Veebruari keskel 2010 sai Nord Stream viimased vajaminevad load gaasitoru ehitamiseks Läänemere. Eesti ja muu Euroopa kodanikuühendused on kasutanud mitmeid võimalusi selle keskkonnaohtriku projekti ärahoidmiseks.

Läänemere kaitse oli paljude Põhjamaade kodanikuühenduste jaoks üks keskeid tegevusvaldkondi 1980ndatel ja 1990ndatel. Meri on tänu riikidevahelistele lepetele ja investeringutele täna saanud puhtamaks. Kahjuks tähendab see ühtlasi, et meie piirkonna keskkonnanähtused on hakanud Läänemere teemadele vähem tähelepanu pöörama. Nord Stream'i gaasitoru rajamise plaan on üle aastate Läänemere keskkonnaprobleemidele taas rohkem tähelepanu toonud. See on ilmselt ka ainuke gaasitoru projekti kasulik külg.

Kodanikuühiskonna esimese ja seni kõige tõsisema sammu gaasijuhtme projekti vastu algatasid katoliikliku Leedu noored kristlased. Aprillis 2007 algatas sealne organisatsioon Young Conservative League veebis rahvusvahelise allkirjakogumise gaasijuhtme vastasele petitsioonile, mis esitati hiljem Euroopa Parlamendile. Euroopa Parlament võttis pärast pikki ja palavaid arutelusid juulis 2008 vastu oma mittesiduva ja üldsõnalise raporti. Oma panuse raportisse andis ka toonane eurosaadik Andres Tarand, kelle nõunikuna ma visandasin Europarlamendi energiakomisjoni seisukohta gaasijuhtme küsimuses.

Ka Eestis pole vastuseis Vene-Saksa gaasijuhtmele piirunud vaid julgeolekuargumentidega. Sisuliselt on keskkonnaküsimused ainsad, mille abil on olnud võimalik gaasijuhtme rajamist küsimuse alla seada. Eestimaa Looduse Fond (ELF) esitas novembris 2009 Soome Vaasa halduskohtusse kaebuse, millega vaidlustas Nord Stream'i loa miinide õhkimiseks gaasijuhtme teel. Jaanuaris 2010 esitasid Eesti Roheline Liikumine (ERL) ja ELF Euroopa Komisjonile ametliku kaebuse kavandava Läänemere gaasitoru seaduslikkuse kohta. Kaebuses paluti Euroopa Komisjonil uurida, kas Soome, Rootsi, Taani ja Saksamaa ikka täitsid Läänemere gaasitrassi ehitamiseks lubasid väljastades Euroopa Liidu keskkonnadirektiive. ERL ja ELF põhjalikult argumenteeritud kaebuses viidatakse, et neli liikmesriiki rikasid lubasid väljastades kokku kolme direktiivi: keskkonnamõjude hindamise direktiivi, linnukaitse- ja elupaigadirektiivi.

Rahvusvaheliselt on pöördumisi Euroopa Komisjoni ja liikmesriikide poole teiste seas teinud keskkonnanähtude võrgustikud Euroopa Keskkonnabüroo (European Environment Bureau) ja Puhta Läänemere Ühendus (Coalition Clean Baltic). Mõlema võrgustiku liikmeks on ka Eesti Looduskaitse Selts.

TOIMETUS

- Katrin Mesilane, peatoimetaja
- ERAKOND EESTIMAA ROHELISED
Toom-Rüütli 10-3
- katrin.mesilane@riigikogu.ee

Kui demokraatlik on Eesti poliitiline kultuur?

ALVI RAND
EER Saaremaa piirkonna esinaine

Rääkides täna, 21. sajandil demokraatiast, jään mõtisklema - kas Sokrates kummutades mürki sisaldava veinikarika, sooritas akti demokraatia kaitseks või jättis meid sellega demokraatiast ilma?

ga kultuur kannab eneses väärtusi, mille mõistmisele aitab kaasa kultuurilise tausta ning ajaloo tundmine, ühiskonnas toimuvaga kursis olemine ja konteksti teadmine. Väärtused on ajas muutuv kokkuleppeline tõekspidamine, hoiakute, hinnangute kogum. Seetõttu on poliitiline kultuur ühiskonniti väga erinev, kuid samas igas ühiskonnas aja jooksul arenev protsess. Maskuliinsetes kultuurides rõhutatakse eneseteostust, edukust, võistlust ja materiaalseid väärtusi, feminiinsetes on tähtsal kohal pehmemad väärtused, nagu hoolivus ja sallivus. Sellest vaatekohast iseloomustab Eesti poliitilist kultuuri ja ka ühiskonda maskuliinsus.

Rahvuslik ideoloogia

Eesti poliitilist kultuuri pole võimalik mõista, võtmata arvesse tugevat rõhuasetust rahvuslikule ideoloogiale. See väljendub nii igapäevases poliitilises reetoorikas, kui ka erakondade programmides, millel on Eestis tugev rahvuslik värving. Mitmel puhul oleme näinud, et rahvuslus ja viited ajaloole on Eesti ühiskonnas osutunud tugevaks mobiilseerivaks jõuks, tekitades ka poliitilises eliidis kiusatust keskenduda pigem "sümbolite poliitikale" kui sisulistele sotsiaalmajanduslikele probleemidele (Saarts T.; Leif K. Vikerkaar 4-5, 2009). Innovatsioonist rääkimine iseene-

sest ei ole veel innovaatiivne. Heast ideest üksi ei piisa, oluline on kes selle idee esitab, see peab olema õige inimene, õige erakond. Veel tänagi jätkuvalt kasvava tööpuuduse vähendamiseks, esitasid Eestimaa Rohelised 04.11.2008 Riigikogule menetlemiseks seaduseelnõu „Riiklike tagatiste andmine energiasäästlikuks ehitamiseks ja renoveerimiseks.“ Säästukava eesmärk oli kiirelt luua uusi töökohti kiratsevasse ehitussektoris riigi tagatiste toel. Just Riigikogu on see organ, kes saab seadusemuudatuste abil ühiskonnas toimuvat pikemas perspektiivis muuta ja valitsus see, kes saab kiireid lahendusi rakendada. Kava hääletati, vaatamata tunnustusele, riigikogulaste poolt maha. Seejärel on erinevad erakonnad sama ideed püüdnud avalikkusele esitada. Tunnustuse leidmisele on kulunud poolteist aastat. Selle aja jooksul, kui Toompeal mõeldakse, on ainiuksi minu tutvusringkonnast lahkunud välisriikidesse tööle ja elama 4 noort, vanuses 23-30 aastat, neist 2 ehitajat ja 2 teenindajat ja 1 inimene vanuses 46 aastat, keskastmejuht. Keegi neist ei plaani tulla kodumaale tagasi!

16. veebruaril arutati Riigikogus nn riiklikult tähtsast küsimust - kokku kutsuti arutelu majanduslangusest tulenevate sotsiaalsete probleemide leevendamiseks. Riigikogu saalis kõlanud sõnavõttudest ei puudunud enese kiitmine ja teiste halvustamine (Keskerakond-Reformierakond) Tekib küsimus, milliste poliitiliste kokkulepete me loota saame, kui ka tänases tööpuuduse seisus püütakse tekkinud olukorda valimiseduks pöörata? Tahtmatult tekib tunne, et elame peapeale pööratud riigis, kus räägime ühte ja mõtleme teist, aga teeme nii, kuis välja kukub, tegeledes mitte põhjuste vaid tagajärgedega. Seda tõdes ka Indrek Tarand, lausudes oma ettekandes: "Eesti haridusreform, see on töötuse taastootmise süsteem". Täna majanduslangusest tulenevate sotsiaalsete probleemide ees seisest orienteerume paratamatult ringi, mõel-

des, mis on need omandatud oskused ja väärtused mis minul olemas on; mis on see teadmine, mille eest saan leiva lauale tuua; kas minul on neid oskusi või ainult koolis käimise rõõm.

Me oleme riigina alles teismelise eas, küpsemiseks kulub veel aastaid, kuid oleks hea tagasi vaadata tödeda, et noorus oli mitte ainult valus vaid ka ilus aeg. Jääb lootus, et edukultuuri ja hedonistlike väärtusi kandvatest riigist saab ühel päeval vastutustundlik, pikaajalistele väärtustele orienteeruv riik.

Küpsemiseks kulub aastaid

Meile on armas mõte rahvuslikust ühtsusest ja Eestist, kui tugevast ja kindlast riigist. Oleme oma väikse juures suutnud saavutada vabaduse, täitnud eestlaste suurima unistuse. Uus ühiskondlik kord ja uued arengud on loonud uued väärtushinnangud. Mitte kõik muutustega kaasnevad nähtused, ei ole meile meelepärased, mõistetavad ja kiirelt lahendatavad. Demokratsiseerimisega kaasneva vastutuse võtmise vajadus on ühiskonna liikmetele raskesti omaks võetav, kuid samas möödapääsmatu. Kodanikeühenduste ja rahvaalgatuste kasv suurendab ja laiendab vastutuse võtmist ning sellega kaasnevad teadlikkuse kasvu ise otsustamise võimalustest ja õigusest. Olen kindel, et nii nagu iga riigi kodanik on poliitilise kultuuri kandja, ka enesele seda teadvustamata, on tugevate kodanikeühenduste tekkimine ainult kasuks Eesti ühiskonna demokratsiseerimisel. Loomuliku arenguprotsessi tulemusena toimub kodanikeühenduste teadlikkuse kasv, mis viib selleni, et kodanikeühendused seisavad oma vaadete, muuhulgas ka poliitiliste vaadete eest uusi väärtusi luues.

«Tugevate kodanikeühenduste tekkimine on Eesti ühiskonna demokratsiseerimisele ainult kasuks.»

Olla vaba ja avatud see on eestlastele raske. Oskus mõelda on täna ainus võti majanduslangusest tekkinud probleemide lahendamiseks. Oskus ja võib-olla ka julgus suurelt mõelda ja oma mõtted põhimõttekindlatena ellu viia.

Akadeemikust müügimees: “Osta CANDU-6 ja Eesti rahvas saab õnnelikuks!”

Nagu ikka on tuumaenergia kasutamisele nii pooldajaid kui vastaseid, eri põhjustel ja see on arusaadav. Kui enamus pooldajaid, ka tipp-poliitikud, ütlevad oma eelistuse põhjendamisel vaid, et mulle tuumaelektrijaam (TEJ) meeldib või et meile on tuumajaama väga vaja, siis tihtipeale tuuakse toetuseks ka väidet, et tuumaelekter on odavam.

VALDUR LAHTVEE

RK liige, Eesti Energia keskkonnajuht 2001–2004

TVO sai suure Ale – AREVA tahtis väga oma esimest 3+ põlvkonna nn Euroopa surveveereaktori (EPR) prototüüpi Euroopasse püsti saada. Soome tööstused olid tollal ainsad tahtjad, sest elektrit turul nappis ja elektri hind oli kõrge, AREVA kauples ja sai Prantsusmaa ja Saksamaa riikide toetusi ja laenugarantiisid ning niiviisi subsidierituna saanud finantsturgudel odavat laenu, „dumpis“ ehituslepingu endale. Odavam hind ju! Vaid 2,0 miljonit eurot 1 MW võimsuse kohta! Sama hinnaga kalkuleerides on ju ka IRIS-e hind vaid 800 MEUR. Odav! Panneme püsti!

Lisakulusid ei kajastata

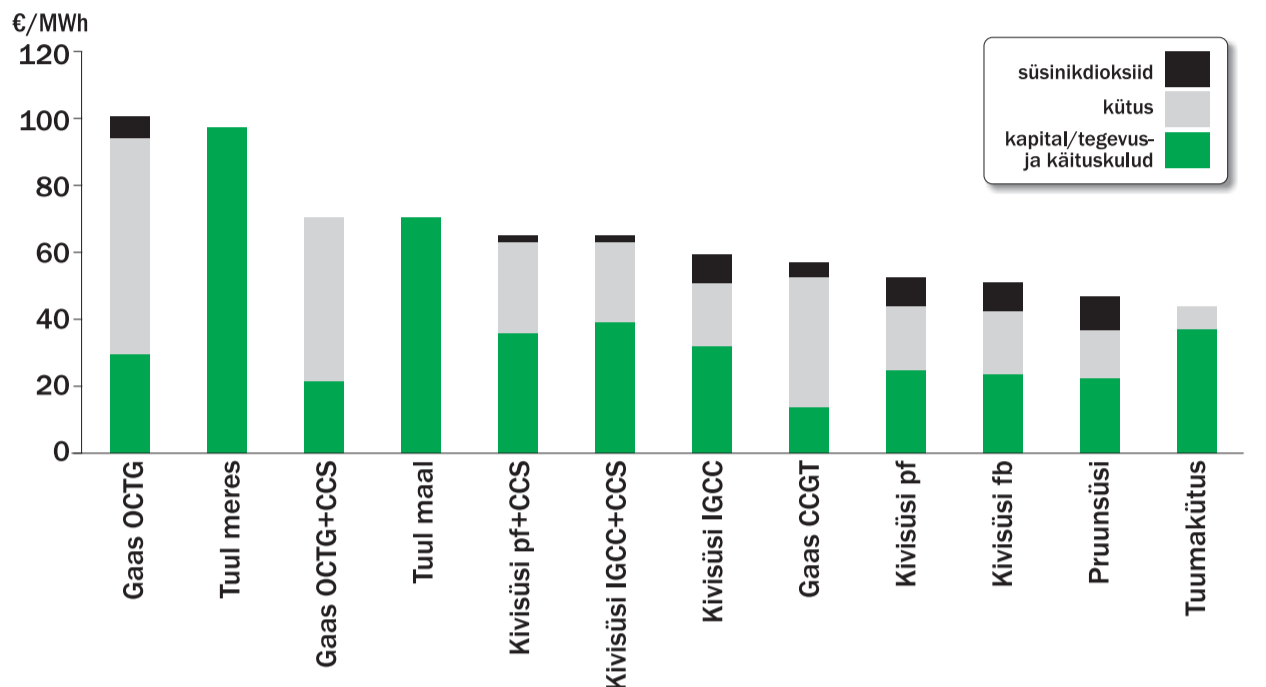
Aga mis saab hinnast kui vaatame pisut tänasesse. Teame näiteks, et ühe sihukese TEJ käimasolemise tarbeks tuleb lisaks reaktorile, mille hinnaga täna müügimehed lehvitavad, reaktori kõrvale ehitada sama suur(ed) üliküür(e) reservjaam(ad) – Eesti puhul ehk gaasiturbiinid. Ikka sellepärast, et tuumajaama sulgemine käib tundide kui mitte minutitega. Täna selliseid reservvõimsusi Eestis pole. Lisakulu ja investeering peaaegu järgus kui reaktoril, ainult enamuse ajast turbiinid seisavad ja raha tagasi ei teeni. Ümber tuleb ehitada elektritüür(e) põhivõrgud ja ka soojatootmist lähima suure soojatööstuse – 70% TEJ poolt toodetud energia merelaskmine oleks ju lollus. Jälle lisakulu. Täna hinnaprognosid neid kulusid müügimehed (teadlikult?) ei kajasta.

Fakt on see, et maailmas kõikide seniehitatud tuumajaamade ehitushinnad on algselt planeeritud läinud keskmiselt kaks korda kallimaks ja ehitusajad samavõrra pikemaks. Seda fakti kinnitab kõnekalt ka kõige värskema, naabrite Olkiluoto TEJ kolmanda, reaktori ehituskäik. AREVA on Olkiluoto EPR reaktori ehitamises hädas - raha otsas ja Ale-reaktori, kulude kokkuhoiuosavist tingituna palgatud odavad allhankijad teevad ehituspraaki. Nii tõsiselt praaki, et ehitamise järelvalvaja, Soome kiirguskaitseagentuur STUK on ehitust kümneid kordi peatanud ja nõudnud praagi ümberbergemist. Viimane selline töö seiskamine k.a. aprillikuus oli seotud reaktori jahutusveetoorude keeviste

nõuetele mittevastav (väikesemahulisem ja odavam) lahendus ja töö mittehalduldas kvaliteet. Kõik see kasvatab kulusid ja reaktori ehitusaega. AREVA/Siemens on teatanud, et kui O-3 pidi lepingu järgi valmis saama aasta 2009. aasta keskel, siis nüüd pakutakse uueks valmistamist ajaks aasta 2012 juunikuud.

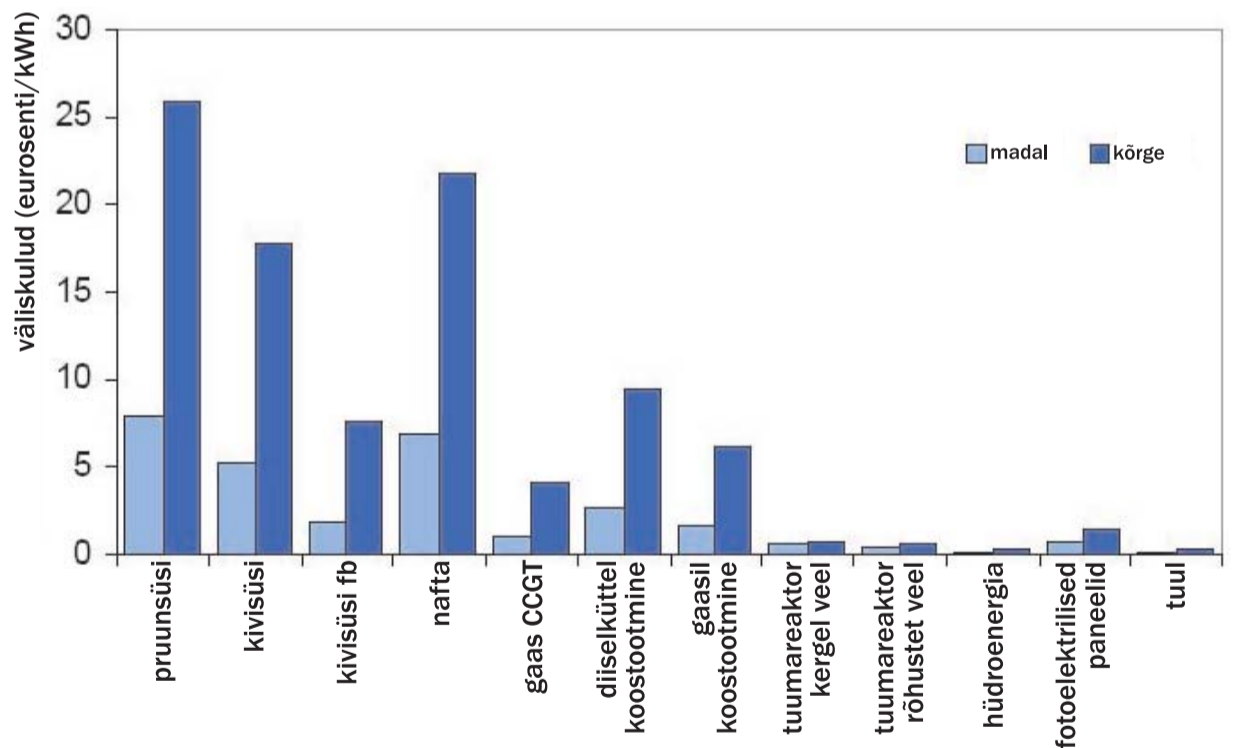
O-3 müügihind oli Rahvusvahelise tuumaenergia arendajate väljaande (<http://www.neimagazine.com/>) andmetel 3,2 miljardit EUR, tegelik ehituse hind tänaseks on kasvanud juba pea 5 miljardi kanti ja konservatiivsed prognoosid (reitinguagentuur Moody's) leiavad, et ehituse lõpphind

Hinnang Ignalina uue reaktori toodetavale võimalikule elektri hinnale

- Gaas OCTG – avatud tsükliga maagaasi turbiin
- Tuul meres – meres asuvad tuulegeneraatorid
- Gaas OCTG+CCS – maagaasi kombineeritud tsükliga turbiin + süsinikdioksiidi salvestamine ja ladustamine
- Tuul maal – maismaal asuvad tuulegeneraatorid
- Kivisüsi pf+CCS – kivisüsi põletamine tolmutõrjendiga + süsinikdioksiidi salvestamine ja ladustamine
- Kivisüsi IGCC+CCS – kivisüsi integreeritud gaasistamise kombineeritud tsükkel + süsinikdioksiidi salvestamine ja ladustamine
- Kivisüsi IGCC – kivisüsi integreeritud gaasistamise kombineeritud tsükkel
- Gaas CCGT – maagaasi kombineeritud tsükliga turbiin
- Kivisüsi pf – kivisüsi põletamine tolmutõrjendiga
- Kivisüsi fb – kivisüsi põletamine keevkõhis
- Pruunsüsi – pruunsüsi põletamine ülekritilistel parameetritel
- Tuumakütus – tuumareaktor

Elektritootmise väliskulud Euroopas

kasvab 7 miljardi euron. Ja nagu öeldud vaid reaktori ehitamise kulu, millele TVO ja Soome riik panevad lisaraha reservvõimsuste ja võrkude ehitamiseks. Arvutage ja arvake, kas on ikka odav.

Eesti jaoks sobilik ja just pikas perspektiivis majanduslikult efektiivsemaks elektritootmise saamise viisiks tehnoloogia valikul (meie energiatootmise uuendamise investeeringud on ju kolossaalsed 70-80 miljardit krooni) tuleb hoolega kaaluda ka elektritootmise väliskulusid. Mis täna odav näib võib homme välistegurite mõjul hoopis kallimaks kujuneda. Väliskulude arvestamisest ja energiaallikate tegelikust konkurentsivõimest räägib fakt, et tuuleenergia väliskulud on Euroo-

pas kasutusel oleval viisil elektrit tootes 0,5 eurosentit kWh ja pruunsüsi puhul 27 eurosentit kWh. Tuumaelektriväliskulude hind jääb 2 eurosendi kanti kWh kohta. Põlevkivi teadagi on saastavam ja põleb halvemini kui pruunsüsi. Need andmed on lihtsalt leitavad Euroopa keskkonnaagentuuri eestikeelselt kodulehelt.

Avatud konkurents

Targim ja odavam viis, nii tänaseid kui homseid elektritootmisvõimsustesse investeerimise vajadust ja kulusid vähendada, on lõpetada energia raiskamine. Rõõm on näha, et meie põhimise elektritootja EE juhid sama infot ja arusaamu jagavad ning tulevise-

kuinvesteeringuid hoolega kaalutakse.

Teine viis, mis muu maailma praktikast kinnitust saanud on elektrituru kohene avamine konkurentsile. Balti Elektriama läks suveks kinni ei muu pärast kui selle, et Põhjamaade avatud turult impordib EE täna meie suletud turule odavamalt elektrit kui omamaisest odavast põlevkivist suure saatekoormusega ja madala efektiivsusega suurjaamades Narvas toota suudame.

Järeldus kogu eelnevast on üks – jutt tuumaenergia odavusest on müüt, häbematu vale ja sellist valet levitavad müügimehed. Nii nagu ikka igas müügivaldkonnas, olgu see siis kasutatud autod, supertolmuimejad või odavreaktorid.

Tuumaelektri „odavast“ hinnast

Täna on viimastel Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi (MKM) korraldatud energiafoorumitel ja muudel tippüritustel nii MKM kui EE esindajad eri tehnoloogiate abil toodetud elektrihindade võrdlemisel kasutanud Ignalina (Visaginas) uue TEJ teostatavusuuringu (valmis oktoobris, 2006) andmeid. Seal võetud tabelit lahti seletades on EE esindajad korduvalt väitnud, et see on uusim ja usaldusväärsem uuring, millele tulevikuprojektide tasuvust hinnata ja et tuumaenergia hinna osas kasutas uuring värskema Euroopas ehitamisel oleva Framatome poolt Soomes ehitatava Olkiluoto TEJ kolmanda reaktori (O-3) „võtmed kätte“ ehitamise lõpphinda. Võtmed kätte tähendab kogu ehitust ja jaama üleandmist ostjale pärast reaktori testimist ja töölepanemist.

Hind 1600 MW-se nimivõimsusega reaktoriga jaama eest lepiti tarnija Framatome ANP (AREVA ja Siemens) ostja – Soome suurtööstuste omanduses oleva energiatootja Teollisuuden Voima Oy (TVO) vahel kokku aastal 2004 ja koguhinnaks lepiti 3,2 miljardit eurot.

«Jutt tuumaenergia odavusest on müüt, häbematu vale ja sellist valet levitavad müügimehed.»

Merenduse konkurentsivõime edendamisesest

Eesti merenduse rahvusvaheline konkurentsivõime halveneb aasta-aastalt, kuna Eesti Vabariik ei kasuta omamaise laevandusettevõtluse toetamiseks teiste riikidega samaväärseid toetusmehhanisme. Selle tagajärjel on enamus meie laevu registreeritud teiste riikide lippude alla, kus on soodsam laevandust puutuv fiskaalpoliitika ja paremad võimalused rahvusvahelises konkurentsipüsivuseks.

JÜRI LEMBER
kapten, EER mere-
toimkonna juht

va riigiabi lubatavad meetmed on fikseeritud dokumendis „Community guidelines on State aid to maritime transport“ (2004/C13/03).

Merendusnõukoda pakub rakendada alltoodud meetmete paketti:

1. Maksusoodustused meremeestele;
2. Tonnažimaks versus ettevõtte tulumaks laevandusettevõtetele;
3. Laevade ehitamiseks võetavate krediidide riiklik garanteerimine;
4. Laevauhingu kui ettevõtlusvormi legaliseerimine.

Olulisimateks ja hädavajalikeks on muudatused Eesti Vabariigi maksupoliitika ja vastavates seadusandlikes aktides, mis tagaksid Eesti lippu kandvatel kaubalaevadel töötavatele meremeestele maksusoodustused analoogselt teiste EL liikmesriikide meremeestega ja samaaegselt meremeeste kaetuse riikliku sotsiaalkindlustussüsteemiga, mis täna suuresti puudub.

Maksusoodustuste rakendamine saab kaasa tuua vaid maksulaekumiste paranemise ja suurenemise, mitte nende vähenemise, sest täna meil praktiliselt puudub omamaine kaubalaevastiku ehk siis ka vastavad töökohad ja maksulaekumised. Samuti on paljud meie meremehed teiste riikide maksuresidentid ning lahendavad oma sotsiaalseid probleeme ilma Eesti Vabariigi sotsiaalkindlustussüsteemi kuulumata ja selle abita.

Meetmete rakendamisel on vajalik ja võimalik arvestada teiste EL mereriikide, ennekõike Hollandi, Norra, Läti, Leedu, Rootsi ja Soome, positiivse kogemusega. Kõik laevanduses ja merenduses Eestiga konkureerivad naaberriigid (Läti, Soome ja Rootsi) on rakendanud meremeeste maksudele otsesed või kaudsed soodustused (meremeestelt laekunud sotsiaali- ja tulumaksu tagastamine reederile). Leedu on meremeeste tulumaks 0%, Läti 15%, sotsiaalmaks vastavalt 34% Leedu

keskmiselt kuupalgalt ja Lätis 33% riigis kehtestatud miinimumpalgalt. Rootsi tagastab omamaise lipu all seilavate aluste meremeeste töötasudelt laekuvad maksusummad reederile, osaliselt teeb seda ka Soome.

Näitena teistes riikides rakendatud vastavate meetmete edukusest võib tuua Läti Vabariigi kaubalaevastiku kasvu, paari aasta jooksul ülaloodud meetmete seadustamise järgselt, 0-st 21 üle 1000 tonnise aluseni. Hollandi Kuningriigi registris kasvas peale 1995. a. rakendatud riiklike laevanduse toetamisemeetmeid kommertsaluste arv 550-lt 700-ni. Eelneud oli laevade lahkumine registrist ning täna Eesti olukorraga analoogne situatsioon koos töökohtade kaotamisega ja riigi maksubaasi vähenemisega.

Eesti Vabariigi tänaseks eripäraks võrreldes teiste mereriikidega on ka meie residentidest meremeeste sotsiaalse kindlustatuse olematus, v.a. Eesti lippu kandvate aluste meremehed ehk peamiselt reisiparvlaevade laevapereliikmed. Kuna üldjuhul välismaine ettevõtte Eesti residentidest meremehe osas Eesti Vabariigile sotsiaal-, töötus- ega ravikindlustusmaks ei tasu, on meie meremees oma riigis vastava kaitseta. Puudub igasugune regulatsioon, mis seda tagaks.

Samas on Eesti Vabariik EL liikmesriigina võtnud endale kohustuse 2010. aastal ratifitseerida Rahvusvahelise Tööorganistatsiooni ILO uus Meretöö konventsioon, mis näeb kohustuslikuna ette „oma riigi võimalustest olenevalt kas eraldi või rahvusvahelise koostöö raames meetmeid, et järk-järgult tagada meremeeste täielik sotsiaalkindlustus“. Sealjuures peab liikmesriik ratifitseerimise ajaks tagama EL vastava sotsiaalkindlustuse eeskirja 4.5 lõike 1 kohaselt meremeeste sotsiaalkindlustuse, mis hõlmab vähemalt kolm vastavas standardis loetletud üheksast kindlustuse liigist.

Eeltoodud maksusoodustuste rakendamine ja sellele eelnev meremeeste registri juurutamine, võimaldaks tagada ka meie meremeeste teiste töötajatega samaväärsed sotsiaalsed garantiid.

Seisuga 16.11.2007 oli VTA-s arvel kehtivate STCW-95 meresõidutunnistustega 4126 laevaohvitseri (2160 laevajuhti, 1966 laevaohvitseri) ja 3787 reakoosseisu (vahimadrus, vanemadrus) liiget. Lisaks mittekonventsionaalseid reakoosseisu (kokk, madrus, motorist, elektrik, külmutusseadmete masinist) tunnustusi 5394.

Võttes arvesse AS Tallink Grupp laevadel töötavate laevapereliikmete koosseisu, mis sisaldas samal ajal 712 tehnilise meeskonna liiget ja Eesti lippu kand-

vate üle 500 tonniste kaubalaevade arvu (2 tk, 4 meeskonda, kokku maksimaalselt 100 tehnilise meeskonna liiget), siis võib eeldada, et välislippude all seilas 2008. aasta alguseks ja orienteeruvalt seilab ka täna (võttes reservatsiooni, et 25% kehtivaid diplomeid omavaid meremehi ühel või teisel põhjusel ei tööta merel) kuskil 5300 ehk laias laastus 5000 meremeest.

Rakendades kaubalaevastiku Eesti lipu alla tagasitoomiseks meremeestele 0% tulumaksu (analoogselt Leedu Vabariigiga ja Hollandi Kuningriigiga) ja sotsiaalmaksu (sisaldaks ka ravi- ja töötuskindlustusmaks) kahekordselt riiklikult miinimumpalgalt, saaksime võimalikuks riigi maksutulude kasvaks aastast 5000x2x4350x0,345x12=180090000 krooni.

Järgnevalt tuleks eeldada ja arvestada, et kindlasti maksab osa välismaal töötavaid meremehi kas FIE-na või muul moel (näit. olles kuskil formaalselt miinimumpalgaga koristajana vormistatud) ka täna Eesti Vabariigile makse ja siis tuleks ehk seda eeldatavat maksulaekumise kasvu vähendada. Reserveerides eelnevas 25% üldsummast, saaksime maksulaekumiste võimalikuks kasvaks 135 mln. krooni aastas.

Tulumaksu määrade rakendamisel üle 0% maksemäärade, ei teostu eeldatavasti meremeeste vabatahtlik Eesti maksuresidentideks naasmine ega avaldu ka soovivat mõju kaubalaevastiku naasmiseks Eesti laevaregistrisse.

Välismaiste lippude all seilavatel laevadel tööd jätkavatele meremeestele võiks kaaluda alandatud 15% tulumaksu määrade (analoogia Läti Vabariigiga) rakendamist, kuid see eeldab korraliku meremeeste registri toimimist, kuid samas oleks kindlasti täiendav motivaator laevade toomiseks just Eesti lipu alla ja laevade registrisse.

Maksutulude kasvuga ja Eesti kaubalaevastiku taastekkimisega (potentsiaal hetkel 50–60 üle 500 tonnise kaubalaeva, mida opereeritakse Eestis resideerivate äriühingute poolt), kasvaksid ka kõik muud riigi maksulaekumised ja ettevõtluse käive meremajanduses. Hollandis 1990-ndate keskel läbi viidud uuringu tulemused näitasid, et omamaise laevandusettevõtluse kasv toob kaasa vastava merendusega seotud ettevõtluse kasvu maismaal proportsiooniliselt 1:3 ehk siis, laiendades teema tööhõivele, mis on meil hetkel valusaim teema, saaksime, et üks lisandunud meremees Eesti lippu kandval laeval loob kolme inimese töökohad maismaal.

Mitte vähem oluliseks ei saa lugeda

ka eelkäsitatud Eesti residentidest meremeeste sotsiaalsete garantiide ja sotsiaalkindlustuse teema lahenemist.

Tonnažimaks

Juhul, kui Eesti Vabariigis seatakse sisse ettevõtte tulumaks, tuleks Eestis resideeruvatele äriühingutele, mis samaaegselt on ka laevadega opereerivateks ettevõtetele, tulumaksu asemel kehtestada laeva kogumahutavuse põhine tonnažimaks. Tonnažimaksu määr ei tohiks olla kõrgem, kui hetkel meil resideeruvate äriühingute poolt kasutatavates laevaregistris (nt. Küpros)

Tonnažimaksu rakendamine aitaks tagada Eesti laevaomanikule stabiilse ettevõtluskeskkonna, mis on vajalik ennekõike pikaajaliste ja suuremahuliste investeeringute kavandamisel laevade soetamiseks (15-20 aastat) ja riigile selge ning üheselt mõistetava, ettevõtte äritulemit mitteresoltsuvas sissetuleku.

Laevade ehitamiseks/soetamiseks võetavate laenu riiklik garanteerimine

Antud meede oleks efektiivselt faktor uute ehitatavate aluste toomiseks Eesti lipu alla. Meede laiendaks vaid neile Eesti äriühingutele, kes mitte ainult ei oma, vaid ka ise opereerivad garanteeritud laenu abil soetatud alustega.

Käesoleval ajal kasutusolevad ettevõtete toetusmehhanismid (Kredex) ei võimalda suuremahuliste laevandusinvesteeringute teostamist ja neile usaldusväärsete garantiide andmist.

Laevauhingu kui ettevõtlusvormi legaliseerimine

Mitmel pool laeva lipuõiguse ja laevaregistris seaduses (§-d 42, 52, 67 ja 70) on mainitud laevauhingu, arvatavasti Saksamaa analoogia järgi (Partenreederei), kuid Eesti õiguses vastav regulatsioon puudub. Tegemist oleks füüsilistest isikutest omanikega, kes vastutavad ühingu kohustuste eest proportsionaalselt oma osalusele laevauhingu ja on andnud laevaga opereerimise mõnele professionaalsele Eesti reederile. Investeering laevauhinguks oleks maha arvatav füüsilise isiku maksustatavast tulust. Viimane oleks piisav motivatsioon eraisikute vabade rahaliste vahendite kaasamiseks laevandusettevõtlusse ning annaks tõuke laevanduse kasvule Eesti lipu all.

Renoveerida või raisata, selles on küsimus

KATRIN IDLA

Tallinna Tehnikaülikooli teadur

Igapäevaseks toimetulekuks, eriti Eesti külmas talves, vajame energiat. Autokütust, sooja, elektrit, toitu... Tavapärane Eesti kodu peab kõige selle eest maksma kopsakaid elektri- ja soojaarveid. Kulude kinnimaksmiseks vajaliku raha teenimine nõuab aega. Seda on meil lõplik hulk, ei rohkem ega vähem kui 24 tundi ööpäevas. Mida vähem aega läheb kulude kinnimaksmiseks vajaliku töö tegemiseks, seda rohkem aega jääb nii endale kui ka lähedastele. Elu muutub rahulikumaks.

Üsna tavaline on loota, et töösse panustatud aja eest meile rohkem makstaks. Samas on ka võimalus vähendada meie igapäevaseid kulusid. Seejuures vähendada mitte mugavuse arvelt, vaid kasutades erinevaid teadmisi ja tehnoloogiaid. Selle võimaluse realiseerumiseks on vaja sihipäraselt ja järjepidevalt tegeleda selliste teadmiste rakendamisega, mis võimaldavad energiat kokku hoida ja mugavat keskkonda tekitada. See ei ole pelk maja mässimine sooja vati või kile sisse.

Vatti mähitud maja võib hallitama minna. Ja lähebki. Ehitusekspertide kinnitusel ei möödu päevagi, mil nende poole ei pöörduks murelikud elanikud, kelle korterid või elamud pärast akende vahetust ja seinte soojustamist hallitama kipuvad. Lihtsal põhjusel – majade soojustamisel pole ehitatud uut ventilatsiooni. Täna teadmised ütlevad meile, et ehitiste energiasäästlikuks ehitamine peab olema terviklisaks soojustusele on vajalik tagada piisav õhuvahetus, tagastada soojus, kasutada taastuvenergiat. Nii saab ehitada uusi hooned ja ümber ehitada ka vanu. Sellise teadmistepõhise tegevuse tulemuseks on mitte 20-30% vaid 4-5 korda senisest väiksem energiakulu. Lisaks kokkuhoiule tekitab sarnane ehitamine nõudluse targema töö, uute materjalide ja kvaliteetsete tehnikate järele. Üldmainitud tegevuste üleriigiline käivitamine eeldab häid teadmisi, toimivaid näidiseid, töömeeste ja inseneride koolitust ning palju head tahet.

Energiasäästule suunatud programmi käivitamine ei ole üksikute, ettevõtete või elanike asi. Riigi asi on luua oma elanikele eeldused ja võimalused säästlikuks majandamiseks. On arusaadav, et energiasäästlik kodu säästab tulevikus nii inimeste raha, aega kui ka tervist. Energiasäästlikuks korraldatud koolihoone, lasteaed või hooldekodu võimaldab aga raha, mis senini kulus sõna otseses mõttes "õhu kütmiseks" kulutada kas või näiteks paremate õppematerjalide, õpetajate või siis parema hoolitsuse jaoks. Täna ongi riik loonud Kliima- ja Energiaagentuuri, et see asutus toimetaks tulevast raiskamist vähendavas suunas. Juba sellel aastal uut, säästlikumat ning keskkonnasõbralikumata majandust ning uusi töökohti luua aitasid.

Lihtsad arvutused näitavad meile, et energiasäästlikuks ümber korraldatud kooli või lasteaia iga ruutmeeter võimaldaks Eesti oludes ja tänase energiainna juures kokku hoida kuni 200 krooni iga ruutmeetri kohta aastas.

Tõenäoliselt kerkib küsimus: «Kust võtta raha renoveerimiseks?», millele vastaksin teise küsimusega: «Kust võtta raha pidevaks ja jätkuvaks raiskamiseks?». Ei ole ju saladus, et energiain-

nad maailmas tõusevad, viimase 10 aasta jooksul on energia kallinenud umbes kaks korda. On selge, et iga praegu energiasäästule kulutatud kroon hoiab tulevikus kokku sadu kroone meie ning meie laste raha. Lisaks annab sellise tegevuse käivitamine tööd paljudele inimestele – ehitajatele, ehitusmaterjalide tootjatele, disaineritele, inseneridele, arhitektidele ja teadlastele.

Ise oma energia tegija

Kõik me oleme näinud, kuidas hästi reklaamitud ja tugevateks peetud pensionisambad ühel hetkel lihtsalt kokku vajusid. Nagu kaardimajake või põhust maja "Kolme pörsakese" muinasloos. See "sammast" oli virtuaalne ja püstitatud usule, lootusele või illusioonile, et pidev ja piirideta majanduskasv sel moel nagu me oleme siiani harjunud, on võimalik. Täna me teame omaenda kogemusest, et see ei ole võimalik. Milline võiks olla alternatiivne "pensionisammast"? Toon vaid ühe näite.

Rootsis loovad kodanikud energiaühistuid, on loonud juba mõnda ae-

na. Kamba peale pannakse püsti tuulegeneraator. Mitte pisike vaid päris suur. Kõrvalepõikena olgu öeldud, et Euroopa Liidu poliitika ja tahe on, et vähemalt viiendik energiast, mida kasutame, oleks aastal 2020 taastuv. See pikaajaline strateegiline otsus annab nii rootslastele kui kõigile teistelegi Euroopa Liidu kodanikele kindlustunde, et energiaühistuna üles seatud tuulik on neile tuluallikas ka kümne aasta pärast.

Samal moel saaks energiaühistuid luua Eestiski. Elektriühik tundub pärast pensionisammaste kokkuuivamist päris kindla sambana. Kestvust on tuulikul 25-30 aastat. Muidugi, ka tuulik nõuab investeringuid. Need investeringud ei oleks aga tehtud mitte usu- vaid teadmiste põhisel. Kui tuulikule lisada veel võimalused, mida pakub "tark elektrivõrk" (smart grid), siis olemegi saanud lahenduse, kus tuulest toodetud igasugune hulk

energiat leiab aruka kasutuse. Kas siis võrgus elektrina enda ja teiste jaoks või kasutuse puudumisel soojusena inimeste kodus.

«On arusaadav, et energiasäästlik kodu säästab tulevikus nii inimeste raha, aega kui ka nende tervist.»

Mistahes piirkonna arengule on aga energiaühistu kindlasti kasuks. Loomulikult pole tuulest elektri tegemine ainus energiaühistu tegemise viis. Põhitasa hakkab Eestiski populaarsust koguma huvi biogaasi ulatuslikuma tootmise vastu. Sedagi võib teha ühistuna. Ühistuna, kus ühistuliikmete tuluks võiks olla näiteks

survestatud biogaasil töötavate sõidukite kasutamise võimalus. Ka see on üks võimalus igapäevakulude vähendamiseks ning uute töökohtade tekitamiseks.

Need on vaid mõned mõtted sellest, kuidas riiklik energia- ja kliimaküsimustega tegelemine saab olla ja peaks olema teoks tehtud nii, et elanikud, kogukonnad ja kõik Eesti regioonid sellest hüvesid saaksid.

Energia ja kliimaagentuuri tegevussuunad

KRISTIINA REBANE

Energia- ja Kliimaagentuuri juht

Energia- ja Kliimaagentuuri moodustati eelmise aasta lõpus SA KredEx osakonnana ning on jõudnud tänaseks mõned kuud tegutseda. Kinnitatud on agentuuri tegevuskava, mille alusel 2010. aasta jooksul toimime, ning käivitatud on esimesed tööprotsessid. Hetkel on meie meeskond veel väike, mistõttu värbame kõigi planeeritud tegevuste käivitamiseks lähiajal veel kvalifitseeritud personali.

Suur huvi

Senise lühikese tegutsemisaja jooksul on positiivne huvi agentuuri tegemiste vastu olnud väga suur. Huviliste seas on nii eraisikuid, kohalikke omavalitsusi kui ka riigiasutusi. Ühelt poolt on Eestis olemas suur huvi madala energiakasutusega hoonete ehitamise ja energiasäästliku renoveerimise vastu, kuid seni ei ole olnud asutust, mille poole pöörduda, saamaks vastust küsimusele kuidas seda teha. Kõige suurem vajadus ongi seetõttu adekvaatse oskustebe levitamise järele.

Elnevalt nimetatud probleemi lahendamiseks töötab agentuur Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi tellimisel välja madala ja väga madala energiakasutusega hoonete standardi ning hakkab energiatohususe vallas koolitama kohalikke omavalitsusi ning eriala spetsialiste, projektiteerijaid ja arhitekte selleks, et oskusteave madala energiakasutusega hoonete ehitamiseks ja energiatohusaks renoveerimiseks laialdaselt leviks. Praktilise rakenduse poole pealt on agentuur asunud koostöös Sotsiaalministeeriumiga looma väga madala energiakasutusega hoonete näidiseid. Esimesed näited väga madala energiakasutusega hoonetest sünnivad Viljandimaal sealsetele lastekodulastele ning on hoone tüübilt ühepereelamu.

Tarbida säästlikult

Lisaks hoonete energiatohususele on agentuuri tegevussuunaks tehnoloogilised uuendused ehk tehnoloogia siire laiemalt, st ka väljaspool hooned, näiteks energiaühistute loomise näol. Samuti huvitume kõrvõimalikest lahendustest, mille arendamisel ja rakendamisel õnnestub energiat säästlikult kasutada või toota, vähendades samal ajal õhku paisatava süsihappegaasi koguseid ja tarbides säästlikult meie ühist vara – loodusressursse.

Tark Kodanik

Kellele neid hülgeid vaja on?

Veebruari alguses toimus Kuressaares Saarte Kalanduse mittetulundusühingu aastakoosolek, mille päevakorralisest hülgekahjude arutelust on veerema pääsenud lumepallina kasvav kampaania “hülgeküsimuse lahendamiseks” Eesti rannameres. Käisin seal kalurite küsimustele vastamas ja uuemate uuringute tulemusi vahendamas, nüüd olen lehes “kuulsaks kirjutatud” viisil, mis laseb arutletud ühes valguses paista ja selle kaudu mitmele olulisele asjale varju heidab. Arvan, et on tähtis keeruliseks kujunenud olukorra tagamaad siiski üle vaadata ja kaaluda, kas otsustame pigem teadmiste või tunnete põhjal. Kaasaegses maailmas on paljud seni kättesaamatuks jäänud valdkonnad juba täpselt mõõdetavad ja on aeg hakata olukordi lahendama faktidest, mitte muljetest lähtuvalt.

MART JÜSSI
ökoloog, Riigikogu keskkonnakomisjoni esimees

Proovin vastata eelkõige Enno Ruttu ütlustele Meie Maa 1. märtsi artiklis, aga siinsele lugejale toon teadmiseks ka tagamaid, mis laiemad, kuid samas olulised, vältimaks juttu “aedadest ja aiaaukudest”.

Mitmes seoses oleme maininud hüljeste ajaloolist arvukust, mille on võimaldanud kindlaks teha Läänemere põhjaosa riikides peetud korralik arvepidamine kütitud loomade üle. Nimelt sõltub tabatavate loomade arv oluliselt sellest, kui palju neid looduses elab. Nii on leitud, et aastal 1900 elas Läänemeres mitte vähem kui 250 000 viigerhüljest ja 100 000 hallhüljest. Sellist suurt hülgerahvast saab endale lubada vaid väga heas seisundis meri ja arvatakse, et 350 000 looma on ilmselt ka see arv, mida toonane Läänemere keskkond ära toita võis. Teisisõnu oli tegemist looduse enda poolt sadade aastate jooksul hüljeste arvule seatud ülempiiriga.

Tänases Läänemeres elab vaid kümnendik sellest ajaloolisest hülgerahvast ja see annab alust kahelda, kas see vähene järelejäänud osa suudab oluliselt mõjutada Läänemere kalade arvukust. Kui nad seda ei suutnud teha läbi aastatuhandete, ei ole alust arvata, et see võime nüüd kuidagi hüppeliselt arenenud on.

Sihikindel hävitamine

Hüljeste arvu kümnekordse lange-mise taga on eelkõige poolsada aastat kestnud, pea kogu Läänemere ala katnud sihikindel töö “kahjurite” hävitamiseks looduses, sest saja aasta tagused arusaamad jagasid looduse “kasulikuks” ja “kahjulikuks”, vastavalt siis inimeste soovile üht või teist looduse andi kasutada. Seda jagamist õpetati ja rakendati pikka aega ka Eestis, kuid kaasaegsed teadmised looduse toimimisest on sellisele maailmakäsitlusele näidanud koha kätte ajaloo prügi-kastis. Seepärast on kurb ja kummas-tav lugeda jätkuvalt kalurite soovidest endale looduse arvel meres enam ruumi teha.

Kuhu aga kadus – arvestades hüljeste arvukuse vähemalt kümnekordse vähenemisega viimase sajandi jooksul – kogu “üle jäänud” kala? Kui seos kiskjate loomade ja lindude ning meres elavate kalaparvede vahel kehtiks viisil, mida mõned kalanduse arvamuslimidrid esitavad, peaks olema ju küll, mida püüda. Kui inimene Läänemere looduses hülge asemele asununa on suutnud edukalt kaasa aidata kalade arvukuse nii olulisele vähenemisele nagu me täna randades näeme,

puudub mul kindlus, et kiskjate edasine väljasurumine kalavetelt annaks kujunenud olukorras põgusatki leevendust. Selle asemel, et kiivalt lugeda silke ja angerjaid hambulistes suudes ja kõverates nokkades, peavad kala püüda soovijad keskenduma pigem probleemidele, mis on seotud küsimusega, kust kala merre juurde tuleb. Siin on peidus tänase kalaasurkondade madalseisu üks peamisi põhjusi – kala ei pruugi jõuda koelmutele, sest pääs sinna on kinnikasvanud või takistatud, koelmud ise on reostusest muutunud kõlbmatuks või hävinud jõgedega trikitamise tagajärjel.

Unistades suurest saagist

Vähem oluline ei ole ka selgus selles, kui palju kala tegelikult merest välja püütakse. Seda ei tea mitte keegi, sest tavaks on saanud neist asjust vaikida. Olen takerdunud paadimootorit pidi tähistamata korralikesse, mitte hiina võrkudesse, aladel, kus kalapüük ei ole lubatud, kuulunud ööpimeduses merele sõudvate meeste toimetamist. Kas neilt retkedelt tuuakse tagasi rohkem või vähem kala, kui on kirja pandud ametlikesse püügipäevikutesse? Kelle väljapüüki veavad Eesti teedel saatepaberiteta ringi välismaa numbritega väikebussid?

Jutt peatsest hüljeste kütimisest levib vahutava lainena piki Eesti rannikut. Selles tegevuses nähakse võimaliku lahendust rannakalurite pingelisele olukorrale, kuid võin siinkohal kindlalt öelda, et sellist lootust ei tasu liialt mõttes hellitada. Ka Saaremaa kohtumisel oli kalureid, kes kibelesid Kihnu hüljeste tapmist õppima. Kahekümne esimese sajandi Eestis ei tohi olla kohta inimese “jumalikule” sekumisele loodusesse ilma selge arusaamiseta, mis see endaga kaasa võib tuua. Juhul, kui üldse tuleb jutuks hüljestelt hinge võtmine, siis pigem viisil, mis pigem täidab mõnda lünka kultuuripärandis, kui lubab igat merest paistvat peanuppu “natukene püssi kaudu hirmutada”.

Läänemere hallhüljeste loendatava arvukuse kasvu peatumine viimasel kolmel aastal on märk sellest, et oleme võib-olla uue, kaasaegse loodusliku Läänemere tasakaalu lähedal. Kui see tasakaal talub vaid kümnendikku ajaloolisest hülgekarrast, on see väga halb märk ka suurtest kalasaakidest unistajatele. Ja selle tasakaalu pööramine hüljeste kahjuks võib toimuda märkamatuks – juba täna me ei tea, mitu hüljest jätab elu erinevates kalapüünistes. Kuidas siis suudaksime määrata mõistlikke küttimismahte? Kas Eino Ruttu poolt välja pakutud 400 hallhüljest Liivi lahes on piisav, et vastu seista loodusest ja inimtegevusest tulenevatele ohtudele ja säilitada mereloodusesse lahutamatuks kuuluvad hülged ka tulevastele põlvkondadele? Looduses valitsevad seoseid arvestades on kindlasti turvalisem elada sellise

Toomas Huik

mere rannal, milles on hülged, kui seal, kus neid enam ei ole.

Põllumajandusministeeriumi kodulehelt (http://www.agri.ee/public/juurkataloog/KALAMAJANDUS/Rannakalanduse_sots_maj_ok.pdf) on loetatav 2005. aastal tehtud uuring rannakalanduse seisundist. See uuring põhineb kalurite küsitlusel, ehk siis on allikas võetud elust enesest. Seal on näha, et harvadel juhtudel küündib merel püüdvale Eesti kutselise kaluri sissetulek kuuendikuni kodumaakonna keskmisest, enamikul juhtudel jääb see veel väiksemaks. Soome kalapüügiseaduses käsitletakse täieõigusliku kutselise kalurina seda, kes vähemalt kolmandiku deklareeritud aastasisestulekust saab kala müügist või palgatuluna kalapüügil. Sellest asjaolust lähtudes väit-tingi, et on otstarbekas ehk ümber hinnata elatise teenimise võimalused olukorras, kus iga-aastased kulud on suured ja kasum pea olematu. Ma ei teinud kellelegi ettepanekut linna kolida, vaid avaldasin kahtlust, kas on otstarbekas raisata suuri kulusid kandes tööjõudu valdkonnale, mis jääb tulu poolel kuuekordselt alla teistele tegevustele.

Loodust säästlikult kasutama kutsu-

vat maailmavaadet ei pea sellepärast halvustama, et tänane rikutud loodus ei anna piisavalt armuande. Pigem tuleb tunnustada senised looduse kasutuse viisid lühinägelikeks ja otsida tasakaalu, mis lubaks ka saja aasta pärast merest saaki loota. Rannainimestele peab eluviisist tuleneva kalapüügivõimaluse leidma pigem püügivahendite ja -õiguste mõistliku ümberjagamisega, kui selle suhteliselt töö- ja materjalimahuka tegevuse liigitamise kutselise kalapüügi valdkonda, kus konkurents piiratud ressursile ei võimalda tegelikult majanduslikult paljudel ellu jääda. Praktikas tähendaks see eelkõige nakkavõrgu ja õngejada jätmist pigem rannakaluri ja kutselise püügivahenditeks, tagades sellega püügivõimalused neile, kes traditsioonidest luugu peavad ning jättes sportlikule harrastuspüüdajale selle tõelise kalapüügihasardi, mis kaasneb aktiivse kalapüügiga. Nii tekib ka piirkonniti parem ülevaade vette pandud püünistest, veest välja võetud kalast ja ehk aitab peremehetunne peletada püügilt need, kes sissepandud võrke ei loe ja väljapüütud kala ei mõõda. Selleks tuleb seadus ümber teha, aga miks mitte?!

Ja lõpuks ka natuke rahast ka. Üks arvamusartikli kommentaator teatab

selgesõnaliselt, et “uurijad-parasiidid tuleks kaotada!”. Kahjuks on sellist halvustavat suhtumist aina sagedamini kosta looduskaitse ja -kasutusega seotud valdkondades. Väidetakse, et looduskaitsebioloogia on kasutu ettevõtmine, sest toob kaasa pigem piiranguid kui leevendusi ja teadlased naudivad rahvusvaheliste rahade voolamist oma kaukasse. See on kahetsusväärne suhtumine, kui inimesed halvustavad vajadust koguda pädevaid teadmisi ümbritseva keskkonna seisundi kohta. Teatud mõttes on teadmised avariipiduriks juhtudel, kui peaks ilmne selgelt kahjulikke või saatuslikke muutusi. Nii nagu arsti on vaja haigusest ja õpetajat rumalusest eemale hoidmiseks, on vaja ka teadlasti hindamiseks meie ettevõtmiste mõju meie enese tulevikule. Nende vajalike tööde eest on tavaks ka tegijatele tasuda ja kui rahvusvaheliselt nendes valdkondadesse raha suunatakse, on tegemist selge vihjega probleemile, mis vajab tähelepanu nii meil kui mujal. Samal koosolekul arutati ju ka kuhu kaugele maale sõita Euroopa rahade eest rannakalandusega tutvuma, ju on selliseidki sõite kellelegi vaja!

Küsimine aitab leida vastuseid ja olukordi arutada. Siiski jäi mul sel kohtumisel Saaremaa kaluritega vastamata üks küsimus: öelge, kellele neid hülgeid vaja on? Ja siin võin öelda, et ainukene VALE vastus sellele küsimusele on – mitte kellelegi. Ülejäänud vastused võib igaüks omamoodi sellele küsimusele välja mõelda.

«Loodust säästlikult kasutama kutsuvat maailmavaadet ei pea sellepärast halvustama, et tänane rikutud loodus ei anna piisavalt armuande.»

Tervishoiuteemad riigikogus ja europarlamendis

MARET MERISAAR

Riigikogu liige, Riigikogu sotsiaalkomisjoni liige

Viimastel nädalatel on Riigikogu sotsiaalkomisjonis ülekaalus mitmed tervishoiu korraldust ning rahastamist puudutavad teemad nagu digiresepti käivitamine, ravimite käsimüügi lubamine väljaspool apteeki, ravimite hulgitüüjate nõue juurdehindluse tõstmiseks läbi kohtuprotsessi ja haigekassa eelarve jätkusuutlikkus.

Rohelised on igal võimalusel üles tõstnud patsientide tervisekätumise ja omavastutuse põhimõtte, mida praeguses ametlikus tervishoiupoliitikas eriti ei rõhutada. Omaosalust nähakse vaid rahaliselt panusena ravimi väljaostmisel, kuid tervise-edenuse teemalisi lepinguid perearsti ja patsiendi vahel, mis tekitaksid majandusliku motivatsiooni eluviisi muutmiseks, ei ole siiani õnnestunud ühtegi seaduseelnõusse sisse kirjutada. Isegi kui dr. Peeter Margna sama teema Tallinnas 5. märtsil toimunud Maailma Tervishoiuorganisatsiooni (World Health Organisation, WHO) poolt korraldatud tervishoiukonverentsil suure auditooriumi ees püstitas, nimetati seda taas retooriliseks küsimuseks, millele ei ole kuidagi võimalik lahendusi pakuda.

WHO eksperdid kritiseerivad Eestis praktiseeritavat mudelit, kus riik kogub raha arstiabi korraldamiseks 80% ulatuses tööjõukuludelt ning soovivad suurendada kapitalikuludelt (dividendide ja kinnisvara maksustamine) ning käibemaksust saadava sissetuleku osakaalu tervishoiueelarves. Samuti soovivad nad suurendada nn geneeriliste ravimite (originaalravimite odavamad analoogid) väljakirjutamist ja hambaravi kättesaadavuse parandamist. Poliitikutud olid konverentsil väga arvukalt esindatud ja hakkavad nüüd arutama, kas lahendada Haigekassa ees seisvaid probleeme avaliku sektori tulubaasi laiendamise või hoopis riikliku rahastatavate tervishoiuteenuste piiramise teel. Pensioniea tõstmise ettepanek 65. eluaastale on samuti üks viise sotsiaalmaksu kokku hoida, kuid Eestimaa Roheliste fraktsioon seda enne ei toeta, kui olemasolevat hinnangu ja lisateavet Öigusloomekeskusest. Lisasissetuleku võimalusena riigieelarvesse näevad Rohelised täna elektrienergia aktsiisi tõstmist 0,5% võrra.

Kuna ravimiseadus on praegu „avatud“, siis saab sinna esitada igasuguseid muudatusettepanekuid ja Roheliste poolt tuli ettepanek võimaldada retseptita veterinaarvõimeid müüa ka lemmikloomakauplustes. Kuna riik on ravimite hulgitüügifirma „Magnum“ algatatud kohtuprotsessi tõttu tugevasti survestatud ja põhjarutelud käivad võimalike juurdehindluste ümber, siis paluti meil veterinaarvõime kättesaa-

gid) väljakirjutamist ja hambaravi kättesaadavuse parandamist. Poliitikutud olid konverentsil väga arvukalt esindatud ja hakkavad nüüd arutama, kas lahendada Haigekassa ees seisvaid probleeme avaliku sektori tulubaasi laiendamise või hoopis riikliku rahastatavate tervishoiuteenuste piiramise teel. Pensioniea tõstmise ettepanek 65. eluaastale on samuti üks viise sotsiaalmaksu kokku hoida, kuid Eestimaa Roheliste fraktsioon seda enne ei toeta, kui olemasolevat hinnangu ja lisateavet Öigusloomekeskusest. Lisasissetuleku võimalusena riigieelarvesse näevad Rohelised täna elektrienergia aktsiisi tõstmist 0,5% võrra.

gust puudutav säte tagasi võtta klausliga, et sotsiaalministeriüm ise leiab meie poolt osundatud probleemide tunnundvalt sobilikuma lahenduse. Nüüd, kus eelnõu arutamine on ootamatult kestnud juba läbi mitme sotsiaalkomisjoni istungi, selgus, et ministereium pole siiski vahepeal meie ettepanekule „sobivat paragrahvinumbrit“ otsinud ja seega tuleb teemal jätkuvalt silma peal hoida.

Kogemusi vahetamas

WHO konverentsile Tallinnas eelnes tervishoiu rahastamist puudutav parlamentaarne kogemustevahetus 1. märtsil Brüsselis, mille kutsus kokku Europarlamendi Roheliste fraktsioon. Seal tutvustati ülemaailmsete arengueesmärkide (Millenium Development Goals, MDG) järgimist ja tervishoiu rahastamist arenguabifondide tegevust. Kuigi suur osa sellest konverentsist oli pühendatud malaaria vastu võitlemisele erinevates Aafrika riikides, oli seal huvipakkuvat ka Euroopa Liidu väikese liikmesriigi delegaadile. Kuulati ära Europarla-

mendi Rahvastiku ning Arengu Foorumi tegevusaruanne. Saabumas on uus rahastamisperiood ja sel aastal on tulemas rida jätkuüritusi, kus kavandatakse ja otsustatakse ära tervishoiuabi järgnevatel aastatel. Kohal oli ka Globaalne Malääria, Tuberkuloosi ja HIV/AIDSi Fond, kust Eesti sai oma vahendid HIV/AIDSi vastaseks tööks aastatel 2003 - 2005. Uuendati nende rahvusparlamentääride võrgustiku nimekirja, kellel on uute otsuste vastuvõtmisel ning raha kasutamise järelevalvel otsustav roll. Tõdeti, et seoses majanduskriisiga on Iirimaa ja Hispaania teatanud, et külmuvad oma arenguabi annetused, samas, kui suuremad riigid siiski püüdlevad edasi selle poole, et nende eelarves oleks arengu- maadele antav raha vähemalt 0,17% rahvastiku koguproduktist. Igal juhul on globaalse tervishoiuarenguabi summad võrreldes eelmise rahastamis- perioodiga kaks korda suuremad vaatamata majanduskriisile ja seega on lootust tuberkuloosijuhtude avastamine ja ravi täielikult vajalike summadega katta, samas kui emalt lastele kanduvate haigus- te tõrjeks vajalikust rahast on olemas

75% ja AIDS i orbude abistamiseks ka 25%.

Europarlamendi asepresident, prof. Angel Miguel Martinez rõhutas, et arenguabi andmine, suunamine ja kasutamine on globaalsel tasandil väga killustatud ning koordineerimata ja asjaomaste riikide parlamendisaadikud ei ole sageli piisavalt kursis annetuste tegeliku kasutamise ja kasutamisega. Eestis käivad kõik tervishoiu- rahad, kaasa arvatud välisabi, läbi Haigekassa, nii et meil peaks asjad korras olema. Vene duuma saadik rääkis, et nemed on hiljuti otsustanud võtta kontrolli alla ravimitootjate ja eriti vaktsiinide turustajate hinnakirjad ning müügitugevuse ja uuris, kas selles vallas võiks teha koostööd Euroopa Liiduga. Paraku sai ta vaktsiine Aafrikasse vahendavalt organisatsioonilt GAVI vastuseks, et kõik, mida teha saab, on ergutada arengumaid ka oma ravimitööstust konkurentsivõimeliseks arendama.

Robin Hoodi maks

Uuenduslike rahastamisvõimaluste arutelul tutvustas Briti Ülemkoja saadik, paruness Jennifer Louise Tonge nn Robin Hoodi maksu, mida võetakse Ühendkuningriigis tervishoiukulude katmiseks kõikidelt suurematelt äriiselt rahaülekannete peale pandud Tobini maksu, mida ka Rohelised väga toetavad. Tervishoiufondi kogutakse paljudes linnades ka ühistranspordipiletitele kehtestatud hinnalisa, näiteks Brüsseli lennujaamast linna viiva rongi pilet maksis seekord poole rohkem (5 EUR).

Järgmine globaalne tervishoiu rahastamise arutelu toimub 22. aprillil Helsingis. Peale mitmeid olulisi vaheetappe jõutakse otsuselangetamiseni 4. ja 5. oktoobril ÜRO peakorteris.

Küsisin 5. märtsil Tallinnas toimunud konverentsil, kas tuberkuloositorje Eestis on olnud piisavalt edukas, kuna lugusin internetist, et peale miinimumseisu aastal 2006 on taas haigusjuhtude arv tõusma hakanud (20 juhult 30 juhuni 100 000 elaniku kohta). Dr. Ene Tomberg Rahvaliidust (kes mäletatavasti kandideeris Tallinna KOV valimistel ühisnimekirjas teisel kohal) kinnitas, et Tallinnas uuritakse kõikide kodutute tervist väga põhjalikult, nii et linnatranspordist selle ohtliku nakkuse saamise võimalust küll karta ei ole vaja. Järelikult vähemalt selles osas on aeg tunda end abivajavate riikide hulgast välja arvatuna ning doonorriikide hulka kuulujana.

Puhta Eesti nimel

PEEP TOBRELUUS

EER Viljandi piirkonna juht

Rajades uusi kaevusid, tuleks kohe mõelda ka rooveele, mida tekib sama palju kui kulub puhast vett. See on paratamatus, mis vee kasutamisega kaasneb.

Viimastel aastatel on mitmel pool Eestis kuulda olnud rõõmustavat uudist: maaelus saab abi «Kaevutee» programmist. Tegemist on programmis, millega riik toetab hajaasustusega piirkondades kaevude puurimist ja kaevamist või torustiku ehitust. Programmi raames rahastab kolmandiku riik, kolmandi-

ku omavalitsus ja sama suure osa tabub ka toetuse saaja.

Aastaid on räägitud maal elukvaliteedi parandamisest: et teed oleksid lumest puhtad ja koolimajad korras, et internet oleks sama nobe kui linnas ja nii edasi. Puhast vesi on aga üks tähtsaimaid maal elamise eeldusi.

Narr oleks ju noori maale tagasi kutsuda, kui kaevud on kuivad ja veevarustus pole. Seetõttu läheb puhta vee programmi jätkamine nii-öelda kümnesse. Linnades ja teistes suuremates asulates ollakse hädas euroraha ärakulutamisega, samas hajaasustusalad, mida üks küla ju ongi, on pikka aega olnud saatuse hooleks.

«Kaevutee» programm pakub abi kaevu ehk siis puhta vee saamisel. Kuid kujutagem nüüd ette, mis selle programmi kaasneb.

Rahaabi toel rajatakse uusi salv- ja puurkaeve. Kümned pered saavad kergema elu. Tavaliselt veetakse kaevust ka survetorustik ning tubadesse tulevad uued veesüsteemid. Vee tarbimine kasvab, sest nüüd saab seda hõlpsamalt kätte.

Ja isegi need, kes abiraha ei saa, tahavad elada sama mugavalt, nagu elat-

takse linnas. Eks see ole ka loogiline: miks peaks maainimene elama kehvemini kui linnainimene?

Ent rääkigem ka medaliteisest küljest. Kui kasutatakse puhast vett, tekib peaaegu sama palju roovett. Veekulu vähendamiseks on mitu viisi. Näiteks võib kasutada säästlikke kraane ja pesu- ja kodumajapidamist.

Kõige suuremat kokkuhoidu annab veel see, kui jätta ehitamata vesitualett ning rajada hoopis ökoloogiline kuivkäimla. Sel moel saab vett säästa kolmandiku kuni viiendiku jagu kogukulust ning heitvete reostus (puhta vee määrdumisaste) väheneb umbes poole võrra.

Kord karmistub

Säärastele soovitudele mõeldes peaksid kõik kaevulised vee kokkuhoidu planeerima. Kõige raskem ja ohtlikum on see, et puhta vee vajaduse

mõistmise kõrval on rooveeprobleem (hajaasustusaladel) jäänud teisejärguliselks.

Paraku on rooveega tegelemine sama kalliks või isegi kallim kui puhta vee saamine. On küll seadus, mis lubab majapidamise roovett oma kinnistu piires maasse immutada, aga kui vaadata meie naabrite soomlaste kehtivat seadust, siis selles on kohustus rajada hiljemalt aastaks 2014 kõigile majadele (ka suvilatele) korralikud roovee puhastamisseadmed. Niisugune kord tuleb varem või hiljem meilgi.

Seega vajab ka roovee puhastuse korraldamine üksikutes majapidamistes või väikestes küldes rahaabi. Seda enam, et algselt Tallinnas suurt skeptilisust tekitanud «Kaevutee» programm on eluõigust näidanud ja laieneb.

Sellest tõdemusest lähtudes on «Kaevutee» programm pisut vildakas. Nimelt saaks maaelu veelgi tõhusamalt

«Võtame vett, aga kuhu ja kuidas see kasutatuna looduses jõuab, on paiguti küsitav.»

arendada. Ainult veeprobleemiga tegelemise asemel oleks võinud ühes ehitamisega plaanida ka väikeroovepuhastite rajamist. Kui juba tehnika on õuel, siis piltlikult öeldes tehakse korda ka toru teine ots.

Vajalik jätkuprogramm

Teengi nüüd Riigikogu liikmetele, regionaalministritele ja ametnikele (kes regionaalarengut veavad) ning omavalitsuste esindajatele ettepaneku algatada kiiremas korras «Kaevutee» jätkuprogramm, mis lahendaks senise programmi tingimustega sarnaselt maal rooveeprobleemi.

Vastasel juhul käitume vastutustundetult - võtame küll vett, aga kuhu ja kuidas see kasutatuna looduses jõuab, on paiguti küsitav.

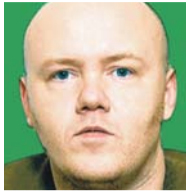
Soovitan kindlaks teha, kus tunatakse peale puhta vee vajaduse ka vajadust rooveesüsteemid korradada või uusi rajada. Kui jätkuprogramm kunagi rakendub, siis on uute taotluste koostamiseks algandmed olemas.

Puhta Eesti nimel tuleb Eesti teha solgivabaks!

Kilekotidemokraatia kiituseks

**ANDRES
SIPLANE**

EER volikogu juhataja

Mie jäätmekäitluse korraldus on liigselt kaldu taaskasutuse suunas ja mitte niiväga jäätmetekke vältimise suunas. Näiteks praegune õigus kohustab pakendeid (sh kilekotte) ja tervet hulka jäätmeliike taaskasutama aga ei ole ühtegi mehhanismi, mis otseselt mõjuks nende jäätmete teket vältivana.

On demokraatlik

Kilekotimaks aga just ongi taoline meede, mis vähendab jäätmete teket. Iirimaal vähenes kilekottide kasutus maksu kehtestamise järel 90%. Seega ei ole selle maksu näol tegemist mitte niiväga maksukogumise vahendiga, kui-võrd jäätmetekke vältimise meetmega.

Selle aasta alguses toimus kodanikualgatuse korras üleriigiliselt nn killerkoti kampaania (vt www.killerkott.org), mis oli esimene suurem aktsioon jäätmetekke (antud juhul kilekotijäätmete tekke) ennetamiseks.

Kui kilekotimaksu kehtestamise üle pole diskussiooni toimunud riigikogulaste seas, kuid kuid kodanike seas on see toimunud. Ning kust mujalt, kui kodanike seast võrsunud ettepanekud, peaksid seadusteks vormuma?

Ükski erakond ei seadnud 2007. a Riigikogu valimistel kilekotimaksu oma lubaduseks. Kui aga kodanikud 2009. aastal ettepaneku esitasid ja erakonnad seda toetasid, siis see näitab ju, et kodanike käes on võim mitte ainult kord nelja aasta tagant, vaid pisut sagedamini. Ning seda me ju kõik tahamegi! Nii et selles mõttes võiks taolist kilekotidemokraatiat rohkem olla.

Vältigem ökozuhhat!

Eraldi huvitav vaatlusrubriik on inimeste uskumused teatud asjade keskkonnasõbralikkuse kohta. Uskumus, et

biolagunevast materjalist kilekott on parem kui tavaline kilekott, on üks taolisi vääruskumusi. Kas keegi on näinud, et biolagunev kilekott muutub peotäieks mul-laks? Ta ei muutu. Ta muutub peotäieks valgeteks kilelibledeks, mille vahelt pudiseb välja kartuli- või soja- või maisitärklis. Halvemal juhul aga satub biolagunev kilekott muude kilekottide hulka ning rikuivad plastide taaskasutajate seadmeid.

Keskkonnateadliku tarbija südametunnistus peaks olema ennekõike rahul siis, kui ta teab, et ta ei ole jäätmeid tekitanud.

NOORED ROHELISED

**KARINE
OGANESJAN**

Noorte Roheliste peasekretär

Noored Rohelised: olles poliitiline organisatsioon jõuame teha ka heategevust

Noored Rohelised verd andmas

Kuigi NR on poliitiline noorteor-organisatsioon, tegeleme pidevalt erinevat laadi heategevusega. 14. jaanuaril käisime verd andmas. Kuna noortekogu pole suur, ei tulnud kohale palju rahvast, kuid loodame, et päästisime siiski paari inimese elu. Vaatamata sellele, et mõned tundsid pärast protseduuri nõrkust ja peaaegu minestasid, oli enesetunne suurepärane. Tunne, et oleme vajalikud, et tegime midagi head, võib-olla keegi saab tänu meile abi, oli oivaline.

Korjame riideid

Veebruari lõpuni korjasid Noored Rohelised kasutamata või heas seisukorras riideid. Tänapäeval, leidub peaaegu igas kodus asju, mida me peaaegu ei kanna või kanname väga harva. Me käime jätkuvalt mööda poode, ostame pidevalt uusi asju ja tihti isegi ei mõtle sellele, kas meil on neid üldse vaja. Samas on meie ümber inimesi, kellel ei ole piisavalt ressursse, et endale näiteks mantel osta. Seega otsustasid Noored Rohelised korjata ülemäärased rõivad kokku ja viia need mõnda lastekodusse või päevakeskusesse. Sinna, kus inimesed vajavad meie abi.

Tugiliisu sõbrapäev

Juba ammu teeme Koostööd Tallinna vaimupuudega inimeste päevakeskusega. Oleme tegime koos sealsete noortega palju huvitavaid asju. Jõulueelsel ajal valmistasime seepi, kus osa seepidest läks osalejatele kingituseks ja osa müümiseks. Müügist saadud raha kasutasime Tugiliisu jõulupeo korraldamiseks, korjasime neile mänguasju, tööme komplekti helkureid. Teisel korral tegime kinke sõbrapäevaks. Noored meisterdasid savist kujundeid, medaljone ja küünla-jalgu. Pärast need kaunistati ja „küpsetati“ ning kaunis kingitus sõbrale või vanematele oligi valmis

Ära Sinagi oota! Tee midagi head!

MALENURK

Grüünes 8/2009 ilmus malenurk, mis leidis lugejate hulgas elavat vastukaja ja lahendamist.

Lahendus:

Valge alustab 1.Lh7 (1.Vf5?? Lh1x) 1. ... Kf8 2. Vf5! (Lh8? Ke7 3.0h4 Kd7 4.Ld8 Kc6) 2. ... ef 3. Lh8 Ke7 4. Lg7 Kd8 5. Lb7+-

Must alustab 1. ... Vh1! 2. Kh1 Rg3 +- (partii järgi Dementjev-Dzhindzhichashvili, NSVL, 1972)

Auhinnaks välja pandud EER fliisi võitis loosi tahtel sedapuhku GERLIIN AINSALU Viljandimaalt. Palju õnne!

Tark Kodanik

Saage tuttavaks: taaskasutaja Merle Vinnal

KÜSITLES ANU VASK

EER teabejuht

Kes Sa oled?

Merle Vinnal, õpin EKA Avatud Akadeemia kujunduskunsti eriala 3. kursusel.

Olen vaikselt sisekujunduse ja oma tarbeks tooteid arendanud juba pikemat aega. Enne EKA-sse tulemist käisin Tartu Kõrgemas Kunstikoolis ruumikujundust õppimas. Omandanud oskusi ja enesekindlust, otsustasin hakata tegelema südamelähedase asjaga - taaskasutusega.

Miks sa seda teed?

See tegevus, et käid vanaraua hunnikutes ja teiste äraviskamisele mõel-

dud asju päästmas on nii rahuldustpakkuv. Nüüdseks sõbrad ja tuttavad helistavad enne, kui plaanivad midagi asjalikku (minu jaoks) ära visata. See kirj, mida ühest vanast asjast teha annab, on nii inspireeriv. Alguses vaatad asja, kui objekti ja kui käed külge paned, hakkab ideid tulema. Ja lõpuks tuleb midagi hoopis põnevat välja. Taaskasutusega tegelemine, millega ma saan planeedile Maa anda oma abistava käe, on minule vajalik eneseteostus.

Kuidas kodused su harrastusse suhtuvad?

Alguses nokitsesin kodugaraažis. Ruumivähesuse tõttu hakkasin uut pinda otsima. Kes otsib, see leiab! Saingi väikese nurgakese vana Polümeeri tehase restauraatorite juurde.

Seal ma siis nokitsen oma rida vaikselt ajada.

Minu kallid kodused on tegemisi üpris tublilt kannatanud. Alguses, kui otsisin materjale, millest luua ja aeg, mis kulus enda kurssiviimiseks tehnoloogiate ja materialidega, oli üks suur katsetamine ja ka ebaõnnestumised. See ei too ju rahaliselt midagi sisse. On ainult üks suur kulu. Võtad küll vana toote, aga sellest ümber disainimiseks on hulka uut materjali ka vaja (nt. valgusti kesta saad mingist vanast maerjalist, aga elektrisüsteem on vaja ikka uus ja korralik panna).

Millised on tulevikuplaanid?

Tulevikus plaanin midagi natuke perspektiivikamat luua, kui ainult ühe toote põlve otsas tegemist. Need ideed

- kuidas, kus ja mismoodi, on veel minu juurde teel. Aga küll nad jõuavad, kui õige aeg käes.

Kahjuks teiste sarnaste tegijatega pole ma kokku sattunud, aga netist olen nende kohta üht teist leidnud.

Minu slogan võiks olla «Tuleviku elu on roheline». Ja ma arvan siiralt, et seda teed on kogu maailm minemas. Kui me kõik teeksime natukenegi midagi säästlikku, siis meie elu oleks palju rohelisem.

Ma olen meeleldi valmis aitama inimestel nende enda vanast kraamist midagi uut disainida. Ma ei mõtle siin antiiki, vaid täiesti oma aja ära elanud nõuka-aegseid esemeid.

Samas, kui keegi soovib valmisasju osta, siis neid saab näha minu kodukal ja minu kontakti leiate ka sealt. www.merlevinnal.com